

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrtletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 4. avgusta 1939.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Fiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Osrednja in banovinska zakonodaja

Potem ko je bil »izgradil lokalno upravo«, po našem prepričanju v precej boljši izmeri, načne dr. P. predmet razdelitve zakonodaje. Iz nižje navedenih dotičnih odstavkov bomo spoznali zopet, da je tudi ta razdelitev samo navpična, utesnjena v unitaristično zajeti oklep istega stanja, v katerem smo že. Koncesije, ki se zdijo v tej razdelitvi, so znatno bolj oblikovne, kot resnične; v tem poglavju se že razgalja precej nedvoumno obstanek pri dosedanjem, preosnova pa za — fikcijo. Ali, naj govori dr. P.!

Zakonodajo je treba decentralizirati in razdeliti med narodno predstavništvo in banovinski zbor (sabor!) kot avtonomno zakonodajno telo, zakonodajno delo obeh pa je treba koordinirati zaradi vzajemne skladnosti.

Zakonodajni avtonomiji banovine je treba prepustiti vse stvari, katere zaradi različnih kulturnih, družbenih ali gospodarskih razmer ne morejo biti predmet skupne zakonodaje ali pa tega treba ni, in one, ki morajo biti obdelane zaradi svojega značaja po krajevnih nagibih.

Na vsak način pa je treba pridržati državni zakonodaji: dvor, državni in pravni red, pravosodje, zunanjo politiko, vojsko, državno varnost, državljanstvo, vere, državne finance in nadzor nad samoupravnimi financami, narodni denar, mere in uteži, avtorsko pravo, splošno statistiko, zunanjo trgovinsko politiko, zaposlovanje prebivalstva, populacijsko, kmetijsko in kolonizacijsko politiko, promet na suhem, v vodi in v zraku, pošto, brzojav, telefon in radio — končno — osnove prosvetne, gospodarske, družbene in zdravstvene politike.

Če izvzamemo izrazoslovje in si pridržimo premislek glede »koordiniranja«, je prvi odstavek sprejemljiv, tako zelo je samo — teoretičen. V izrazoslovju pa vidimo tisto prizadevo sprejemanja hrvaških oznak za ustanove v vsej državi, ki je že leta 1929 ob razdelitvi države na »banovine« poskušala potolažiti predvsem Hrvate za parcelacijo, izvršeno proti njihovim narodnim mejam, s proticeno »recepcije« izraza »banovina« in »ban«. Na danem področju si izposoja dr. P. izraz »sabor«, ali izkušnja z neuspehom povzeta banovin in banov govori zoper primernost takih izposojil. Hrvati so prav zelo zamerili, da se je izraz, ki njim pomeni upravno obliko lastne državnosti, uporabil za ime upravne razdelitve drugačne državnosti. Zamenja »banovinskega sveta« z »banovinskim saborom« bi vplivala politično še slabše, ker bi predstavljala vztrajanje pri tistih name-rah, ki so pokvarile uspehe iz leta 1929.

Pričakovati smemo sicer obrambo, da je dr. P. izbral izraz »sabor« vprav s tem namenom, da označuje z izbero izraza višjo politično vlogo pokrajinskih odredbodajnih zborov, kakor bi jo pa imeli v ustavi predvideni »banovinski svet«. Pri razčlenitvi tretjega odstavka pa se bomo z lah-kožnostjo prepričali, da tudi »banovinskim saborom« po zamisli dr. P. ne bo pripadala dosti drugačna naloga, kakor je tista, ki jo danes izvršuje med Hrvati iz lastne pobude in boljše Gospodarska sloga. Izraz »sabor«, ki pomeni Hrvatoma v resnici zakonodajno delo lastne državnosti, bi bil ponižan na vlogo imena, ki naj jih tolaži za drugačno, bolj stvarno izgubo vrednosti ustanove, ki je ime-la isto ime v prejšnjih časih. Prav tako, kot so postali bani — po desetdnevem večjem pomenu — z novelo k zakonu o notranji upravi spet samo — vidovdanski veliki župan, banovine pa zgolj ozemeljsko povečane vidovdanske oblasti.

Zaradi zgodovinske točnosti bi kazalo na tem mestu spomniti, da je bil dr. P. v tistih časih načelnik v notranjem ministrstvu, od 5. VIII. 1929 dalje do imenovanja za pomočnika bana v Ljubljani, t. j. do 12. X. 1929 pa celo generalni inspek-

tor notranjega ministrstva; da je zakon o razdelitvi kraljevine na banovine z dne 3. X. 1929 določal dokončno pristojnost banov, zakon o no-veli k zakonu o notranji upravi z dne 9. X. 1929 pa jo je spet skrčil na prejšnjo, srednjo pristojnost bivših velikih županov. Dr. P. je bil torej v tistih kritičnih trenutkih na zelo, zelo vplivnem mestu tiste birokracije v osrednji upravi, ki ji moramo pripisati vse zasluge, da je bila prvotna, razmeroma široka in visoka pristojnost banov že po desetih dnevih spet pritržena. Tembolj bi moral torej paziti, kadar »usvaja« hrvaške izraze!

Drugi odstavek ogrođa »razdelitve zakonoda-je« postavlja na oblikovno zakonodajnem terenu tako imenovano splošno pristojnost banovinskih zborov. Še ta je že v ogrođu skrčena na zadeve, a) ki zaradi različnih kulturnih, družbenih ali go-spodarskih razmer ne morejo biti predmet skupne zakonodaje, b) ki morajo biti obdelane zaradi svojega značaja po posebnih krajevnih nagibih. Razlika med zadevami obeh vrst je tako nežna, da bi jih ni na njegovem mestu dali kar vse sku-paj v eno vrsto. Toda pristavili bi tudi opozorilo, da unitarist sploh ne sme priznati takih posebnosti posameznih delovdržav ali celo »naroda«, ki dovoljujejo ali celo izsiljujejo posebno obrav-navanje kakršnih koli zadev. Unitarist, ki take zadeve priznava, se zanikuje, se zapleta v proti-slovje, iz katerega se bo v praksi rešil dosledno tako, da bo priznanje pridržal teoriji, dejansko pa bo vse posebne zadeve reševal po enem samem kopitu iz središča. Zgled: dosedanjih dvajset let z najnovejšimi uredbami o sodnikih in sodiščih vred!

Namenoma uporabljamo zgoraj prilastek obli-kovno zakonodajno področje. Dr. P. hoče namreč ne samo decentralizirati zakonodajo, temveč jo tudi »koordinirati«. Razdelitev zakonodaje med »narodno predstavništvo« — ki po splošnih vodi-ljih načrta in pri sedanjem stanju samo za sebe ne bo imelo (in nima zdaj) zakonodaje, temveč jo deli s krono — in med »banovinske sabore« se da namreč s sočasno »koordinacijo« na unitari-stični podstavi rešiti le tako, da bo »narodno predstavništvo« predpisovalo zakone, »banovin-ski sabori« pa bodo smeli izdelovati »za posebne razmere svojega krajevnega področja« prikrej-je ne izvršilne splošne navedbe, ki bodo veljavne le, če bodo v skladu z zakonom. To pa bo nadzoro-vala bržčas — osrednja uprava, ko nima načrt nobene sledi o mislih dr. P. glede preosnov uprav-nega sodstva, kaj šele da bi vseboval le najmanj-ši zametek ustavnega sodstva.

Področje bodočih »banovinskih saborov« bo torej vsebinsko zgolj upravno, ne pa zakonodaj-no. Če bi se že zdela ta sdba prenačljena, je treba samo natančneje premisliti o tem, kar pravi dr. P. v tretjem odstavku ogrođa za »razdelitev zako-nodaje«.

Kdor postavlja za določeno vrsto javnih orga-nov obseg splošne pristojnosti, je dolžan naštetih posebno pristojnost tistih organov, ki imajo višjo moč. Tako je storil tudi dr. P. Če pustimo na strani dolgo vrsto, ki jo našteje, je za nas pred-vsem značilno dognanje, da rešuje dr. P. vpraš-šanje o tistem činitelju, ki bo odločal o razdelitvi, v prid osrednjim, »vsedržavnim« organom. To, odločilno vprašanje notranje preureditve rešuje dr. P. v svojem načrtu v nasprotju z vodilom ena-kopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev kot ustanovnih narodov skupne države, s tem pa tudi v nasprotju z vodilom narodne vrhovnosti. On pravi namreč, da je treba na vsak način pridržati državnemu zakonodajstvu državni in pravni red. V področje le-tega pa spada tudi odločanje o tem, o katerih predmetih smejo sklepati »zakonodaje« pokrajinskih zborov. Iz tega sledi, da bo bodoče osrednje zakonodajno telo izločalo dotične pred-mete po sklepu svoje večine, čeprav mogoče po-sebej za to določene. Kadar se pa več narodnih vrhovnosti sporazume glede ustanovitve skupne države, odloča vsaka teh narodnih vrhovnosti o tem, katere predmete izloči iz svoje prvotne pri-stojnosti in odda skupni, drugotni. Kadar se o tem razpravlja in sklepa, je odločilna enako za vse dogovorjena in dosežena večina pri vsaki izmed njih. V tej smeri je načrt dr. P. izrazito naspro-ten prizadevam za dosego sporazuma med Hrvati in Srbi, torej samodejno tudi nasproten prav ra-zumljenim slovenskim narodnim pravicam.

Rekli smo, da našteva dr. P. dolgo vrsto pred-metov posebne pristojnosti državne zakonodaje. Ta vrsta — videli ste jo zgoraj — pa ni samo dolga, temveč izčrpana: dr. P. našteva — pri ne-katerih predmetih s pridom nedoločeno — kratko in malo vse pristojnosti današnje osrednje zako-nodaje, štiri od teh z »omilitvijo«, da ostani osred-nji zakonodaji le pristojnost za »temelje«. Spričo tako splošne pristojnosti osrednje zakonodaje bi moral vsaj primeroma navesti, kaj bi moglo še ostati za zakonodajno pristojnost »banovinskih saborov«. Ko tega ni storil, se nas polašča boja-zen, da tega storiti ni več mogel, ker ničesar več bilo ni. Njegovi »banovinski sabori« torej res ne bodo nič drugega, kot že »sedajni« banovinski sveti, namreč fantomi.

P. O.

Po kongresu

Kongres Kristusa Kralja je končan. Čeprav ga je deleč naše javnosti skoraj ignoriral in so ga skušali nekateri zagrizenci te javnosti v svoji omejenosti celo motiti s prav nedostojno surovost-jo, ki gotovo ni v čast našemu imenu, je bil nje-gov potek vendarle nad vsa pričakovanja veliča-sten. Nihče, tudi prireditelji sami niso upali na tak odziv. Zidovi naše slovenske prestolnice so zbrali v kongresnih dneh v svoji sredi menda za-stopnike devetnajstih narodov oziroma držav, de-set in deset tisoče slovenskega ljudstva je prihi-telo nanj in se udeleževalo raznih pobožnosti, ki so bile z njim združene. Kar dva kardinala in cela vrsta drugih visokih cerkvenih dostojanstvenikov mu je dajala tudi veličasten zunanji sijaj.

Skratka: prireditelji morejo in morajo biti s kongresom več ko zadovoljni. Zadovoljni mora-mo biti pa tudi mi vsi že čisto s slovenskega sta-lišča, kajti kljub grenkemu občutku, da med bar-

vami številnih narodov še vedno niso plapolale tudi naše slovenske barve in da mu prireditelji seveda niso dajali tako nacionalističnega značaja kakor Madžari svetovnemu evharističnemu kon-gresu v Budimpešti, je ta kongres nedvomno vpi-sati kot aktivno postavko tudi v naše slovensko knjigovodstvo. Marsikdo iz velikega sveta, ki do-slej morda ni vedel niti za obstoj našega sloven-skega naroda, je imel v kongresnih dneh priliko videti na lastne oči, da živi na tem izpostavljenem koščku Evrope visoko kulturn slovenski narod, ki je sicer majhen, a ki v polni meri zasluži vse upoštevanje.

Nekaj pa je, kar vendarle nekako slabi ves vtisk. Gledali smo na primer naš lepi stadion, ki bo pač eden najlepših v srednji Evropi. Slovensko ljudstvo ga je postavilo zgolj le s svojimi lastni-mi žulji in požrtvovalnostjo. Zaradi svoje revšči-ne ga še nismo mogli dovršiti, toda medtem ko se

Belgrad pripravljala, da bo postavil kar tri stadione naenkrat, pa za našega ni denarja, da bi ga mogli dokončati.

In še nekaj! Hrvatje temu, da našemu ljudstvu upravičeno lahko očitamo mnogo premajhno politično izobrazbo in zavest, so pa ravno kongresni

dnevi vnovič dovolj jako dokazali, da je v našem ljudstvu zakopan neizmeren zaklad idealizma in požrtvovalnosti. Od vseh vetrov, od Bele Krajine do Prekmurja, so prihitele množice v našo slovensko prestolnico, premnogi so stradali po ljubljanskih ulicah, a so vendarle prišli. V. Z. Ž.

O slovenskem vprašanju se ne govori

Dejstvo, da se slovensko vprašanje ne poudarja in stavlja v ospredje v teh dneh, ko se bližamo koreniti spremembi celotnega državnega ustroja, nam utegne še mnogo škodovati. Kajti po pravici menijo Srbi in Hrvatje ob tem molku naših voditeljev, da slovensko vprašanje ni pereče, in kolikor obstaja, da ga bo lahko rešiti z nekaj upravnimi spremembami in z nekaj »široke samouprave«. Namreč tiste samouprave, katere širine ni še nihče opisal, in če je kdo to samo poskusil, tedaj se mu je kar pod peresom spremenila v najstrožji centralizem vidovdanske zaščitne znamke.

V tem pogledu je poučno razravnjevanje med sarajevskim »Jugoslovenskim listom« in »Obzorom«. V prvega je napisal dr. Ivan Pavičič sestavek, v katerem razlaga, zakaj se v naši državi sicer postavlja hrvaško vprašanje, ne pa slovensko. V Sloveniji da se je ves čas od prevrata vodila slovenska politika, in nikoli da se ni poskušalo, zatirati v imenu jugoslovenske ideologije ali narodne enotnosti slovensko samobitnost. Danes se tičejo slovenske pritožbe poglavitno finančnih in gospodarskih vprašanj.

Pravilno poudarja temu nasproti »Obzor«, da to naziranje ni pravilno. Kajti da so slovenski časniki in skupine, na primer ljubljanski tednik »Slovenija«, ki nepretrgoma pišejo o slovenskem vprašanju in zahtevajo, da se to reši hkrati s hrvaškim. Tudi tako imenovane ljubljanske punktacije so izhajale s stališča obstoja slovenskega vprašanja. Če pa Slovenci niso postavljali svojega vprašanja na enak način kakor Hrvatje, tedaj zato, ker ne igra pri njih zgodovinsko izročilo tiste vloge, kakor pri Hrvatih.

K tem »Obzorovim« in Pavičičevim izvajanjem bi mi pripomnili in ugotovili več stvari.

Najprej seveda ni res, da bi se v Sloveniji ne

bilo nikoli poskušalo zatirati slovensko narodno samobitnost v imenu jugoslovenstva. Samo v našem listu si lahko vsak nabere težkih dokazov na pretek. Saj so bili časi, ko se ni smelo celo o slovenskem narodu niti govoriti niti pisati. Jugoslovenci so nam v namenu, da ubijejo slovensko narodno zavest, razbili celo komaj doseženo upravno enotnost, popolnoma po slaboglasnem zgledu Avstrije, ki ni hotela za nobeno ceno dovoliti zedinjene Slovenije, da bi nas tako laže strahovala in germanizirala. Sloveščino so jugoslovenci spodirivali kot uradni jezik pri železnici, pošti, carini in drugod. In odvzeta nam je bila zlasti mogočnost, da razvijamo svoje narodne in znanstvene zavode in ustanove. Saj smo morali celo za take stvari, kakor je Slovenska akademija za znanost in umetnost, dolga leta molodovati v Belgradu.

Sicer pa tista finančna in gospodarska vprašanja, ki jih Pavičič tako mimogrede omenja, mar ta ne pomenijo nič? Vsako narodno telo je hkratu gospodarski organizem, brez gospodarstva ne more živeti. In kdor slabi in ovira naše gospodarstvo, ta obenem že dela zoper našo narodno samobitnost. Prav mi smo podali dokazov več ko dovolj, da nam še ni zlepa kakša stvar v narodnem pogledu toliko škodovala, kakor jugoslovenci finančni in gospodarski centralizem. Kaj nam pomaga Akademija, če nima sredstev, da bi delala, kaj univerza, če manjka slušalnice, laboratorijev, knjig, učil!

Da, prav ima Pavičič, da so naše zahteve v prvi vrsti finančne in gospodarske zvrsti. A moti se, če misli, da zaradi tega, ker smo v narodnem pogledu zadovoljeni. Ne, prav zaradi tega, ker nismo narodno zadovoljeni in ob centralističnem finančnem in gospodarskem sestavu tudi nikoli ne bomo, hočemo imeti popolno finančno samoupravo.

Opazovalec

Slovenci pred Evropo 150 let po padcu Bastille

V založbi polmesečnika »Voix Européennes« (»Evropejski glasovi«) je izšla v Parizu za letošnji 14. julij knjiga »1789, Prebujenje narodov, Francoska revolucija, Osrednja Evropa in Balkan«. Knjiga se naroča pri reviji in stane 12 frankov.

Po uvodu, ki ga je napisal Albert Bayet, sledijo kratki posvetilni sestavki Edvarda Herriota, Edvarda Beneša, Nikole Jorge in glavni sestavek Kurta Kellera »Misli leta 1789 in svobodnostno gibanje v južnovzhodni Evropi«.

Najzanimivejši del knjige predstavljajo nadaljnji sestavki, ki obravnavajo, razdeljeno po narodih, vplive francoske revolucije pri vsakem od teh narodov. V vrsti teh poročil za narode: turškega, za katerega je napisal tak članek Husein Nafiz, grškega (N. Plastiras in P. A. Argiropulo), rumunskega (Konstantin Graur), bolgarskega (Michael Dimitrov in D. Borisov), srbskega (Raymond Gauthier), hrvaškega (Dinko Tomašić), češkega (Oton Pohl), avstrijsko-nemškega (Karl Rohrer) in madžarskega (Marcel Vallant) je sprejet v to knjigo tudi kratek, objektivno in izčrpno napisan sestavek Frana Kidriča: »Slovenci in velika revolucija«, tako da je slovenskemu narodu v tej knjigi tudi oblikovno priznana natančno ista višina svojepravnosti kot drugim vzhodno evropskim narodom.

To je za nas morebiti najrazveseljivejša okolnost ob — stopetdesetletnici francoske revolucije.

Članek Frana Kidriča obravnava sledove dogodkov v Franciji med Slovenci v razdobju med 1789 in 1795, opisuje odseve teh dogodkov pri posameznih, takrat tako redkih slovenskih izobražencih in njih krogu ter omenja vse vidnejše pripadnike idej francoske revolucije med nami in njih delovanje. Sklep članka opozarja na neutajljivo okolnost, da se je vprav v miselnem ozračju, oplojenem po francoski revoluciji, rodil in razvil Slovec prvi in njih največji duh: France Prešeren, tako da so ideje francoske revolucije v odločilni meri pripomogle, da smo Slovenci s Prešernom dali Evropi tudi svoj kulturni delež k prebujenju narodov.

Žal se je v članek vtihotala takoj v začetku kočljiva napaka, zaradi katere naj bi bili Slovenci zaradi »vekovne politične neodvisnosti« komaj mogli razvijati jezik in knjižno kulturo. Stati mora seveda zaradi »vekovne politične odvisnosti«. Tudi nekatera krajevna in osebna imena niso

natisnjena dosledno: Celovec in Tselovets, Naveršnik in Naverchnik. Tega bo pa kriv stavec v tamkajšnji tiskarni.

Revija »Evropski glasovi«, ki izhaja v francoskem in nemškem jeziku v Parizu, 36, Rue de Laborde, je edina mednarodna revija, ki se ukvarja posebej z vprašanji in potrebami narodov v osrednji in južnovzhodni Evropi. Potrebna je vsestranske podpore zlasti od naše, slovenske strani. Priporočamo jo v naročanje. Tembolj priporočamo gornjo knjigo.

D. I. Š.

Rdeči križ vabi

Od »Dravskega banovinskega odbora Rdečega križa« smo prejeli letak, ki vabi prebivalstvo Slovenije, da pristopi k društvu Rdečega križa, s prošnjo, da njegovo vsebino ponatisnemo. Mi bi to tudi prav radi storili, ker smo vedno pripravljene podpreti vsako človekoljubno pobudo, toda preden to storimo, bi vseeno radi dobili pojasnilo, ki nam ga »Dravski banovinski odbor odbor Rdečega križa« dolguje še od marca meseca preteklega leta.

Tedaj je bilo namreč na občnem zboru slovenskega dela Rdečega križa podano poročilo, po katerem naj bi bil Rdeči križ med vsedržavnimi društvi častna izjema, da daje Sloveniji več, kakor pa od nje prejema. Mi smo v našem listu 18. marca 1938 izrazili svoj dvom o resničnosti te trditve in ga med drugim utemeljili tudi takole:

»Poročilo ljubljanskega odbora v svojih računih prav preprosto nikjer ne upošteva velikanskega prispevka, ki ga Slovenija daje Rdečemu križu v teku tedna Rdečega križa, ki je z zakonom uveden v mesecu septembru vsako leto. Ta teden se pobira pri vseh poštah pošiljkah, pri vseh vrstah vozovnic, pri vstopnicah itd. za Rdeči križ po pol dinarja, in ti prispevki znašajo nad milijon dinarjev vsako leto. Zato je naravnost smešna trditev, da je leta 1936. in 1937. glavni odbor Rdečega križa prejel od Slovenije samo 130.000 din. Toliko je vendar prejel v enem tednu samo na prispevkih pri prodanih železniških vozovnicah!«

Končno smo pozvali ljubljanski odbor Rdečega križa, da točno ugotovi višino prispevkov, ki jih daje Slovenija letno njegovi centrali v teku obveznega tedna Rdečega križa. Pripomnili smo še, da bo šele po tej ugotovitvi mogoče govoriti o tem, ali je med vsedržavnimi društvi Rdeči križ za Slovenijo res častna izjema ali ne.

Kljub temu, da je od tedaj preteklo že skoraj poldrugo leto, še nismo prejeli od strani »Dravskega banovinskega odbora Rdečega križa« nobenega pojasnila ali odgovora. To okolnost moremo šteti vsaj kot potrdilo upravičenosti naše-

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

ga dvoma, ki smo ga izrazili o pravilnosti poslovnega poročila ljubljanskega odbora Rdečega križa.

Preden moremo tedaj ustreči želji Rdečega križa in ponatisniti poslani letak, moramo pač vztrajati na tem, da nam da Rdeči križ natančna pojasnila o prispevkih Slovenije; kajti nikakor se ne moremo strinjati s tem, da tako važno društvo podaja naši javnosti netočna poslovna poročila.

Tujci v naši državi in Sloveniji

Naša državna statistika objavlja vsako leto v svojem letopisu podrobne podatke o zadnjem ljudskem štetju, ki se je v naši državi vršilo dne 31. marca 1931. Tako je v zadnjem letniku letopisa izšla tudi statistika v zaposlenih tujcih v naši državi. Po teh podatkih je bilo v vsej državi 140.766 tujcev, od tega v Sloveniji 17.146. Podrobnejše številke kažejo:

	tujcev	od teh zaposlenecv	od zaposl. v državi
v vsej državi	140.766	76.387	64.379
v Sloveniji	17.146	10.122	7.024

Dasi je Slovenija po številu vsega svojega prebivalstva le trinajsti del prebivalstva v Jugoslaviji, sledi iz gornjih števil, da je število tujcev, zaposlenih v Sloveniji, po odstotkih večje, čemur je seveda dozdaj bil vzrok večji razvoj in obseg industrije v Sloveniji v primeri z drugimi pokrajinami državi.

Podrobnejši pregled kaže, ga je od celotnega števila tujcev zaposlenih:

	v industriji in obrti	v trgovini, kreditu in prometu	skupno
v vsej državi	24.310	8.585	32.895
v Sloveniji	4.247	1.034	5.281

To pomeni, da je v Sloveniji v industriji in obrtu zaposlenih nekaj več kot šestina vseh v državi, v trgovini, kreditu in prometu pa nekaj manj kot osmina.

Nič manj kot te številke nas morejo zanimati tudi številke o zaposlitvi zamejskih vajencev, ki jih statistika zaznamuje posebej. Teh je bilo zaposlenih:

	v industriji in obrti	v trgovini	skupno
v vsej državi	1.037	127	1.174
v Sloveniji	243	32	276

Že dejstvo samo, da je med zamejskimi zaposlenci toliko vajencev, vzbuja svojevrstne misli, primerjava pa celo kaže, da je petina teh zamejskih vajencev bila zaposlena v Sloveniji, od teh v trgovini celo četrtina.

Po posameznih državah tujci niso navedeni, dasi bi bil tak podroben pregled še bolj zanimiv in bi morda številke za Slovenijo opravičil za toliko, za kolikor bi se primeroma veliko število nanašalo na tuje državljane slovenske narodnosti. Ker se bo v letu 1941. vršilo novo ljudsko štetje v državi, bo primerjava prav zanimiva, posebno če se bo odstotek števila v državi v primeri s Slovenijo kaj povišal ali znižal. Vsekakor bi bilo s številom zaposlenih zamejcev v Sloveniji še vse bolj zanimivo primerjati število tistih domačinov, ki so šli v tujino ali pa v južne pokrajine države s trebihom za kruhom. Za prav te zadnje ne najdemo v nobeni statistiki določenih podatkov.

Podoba naše javne uprave

V Belgradu izhaja dvakrat na mesec list »Jugoslovanska P. T. T.«, glasilo poštne uradnikov. V svoji 137. številki priobčuje sestavek »Kako se je vodila osebna politika pri nas«. Sestavek podaja prav nevspešno podobo iz našega javnega življenja. Dvakrat poučen pa je sestavek za nas Slovence. Nazorno nam kaže, zakaj primanjkuje pri nas kakor drugega tudi poštne osebe, medtem ko ga je drugje preveč, in spet nam kaže razločno in zgovorno, kje je izvir vsega zla: v jugoslovenskem centralizmu. Zato priobčujemo iz njega nekaj odstavkov.

Mar ste prišli kdaj pred volitvami v torek ali petek v našo največjo strokovno napravo? Ali ste videli take dni tisto pisano množico kmetov, deklet, žena, fantov, ki se stiska po hodnikih in čakalnicah? Bilo jih je praviloma po 50, 60, 70 in več. Vsak je nosil kakšno pismo ali priporočilo, ali pa je imel namesto priporočila vsaj to prednost, da je po rojstvu ali da

je prišel iz tega in tega mesta, tega in tega okraja, ki imajo izrečno prednost. Človek se je moral vprašati, kaj vse hočejo ti ljudje. Ali hočejo namestitev, ali premestitev, in kakšne zveze ima ta pisana množica s p. t. t. stroko? ...

Največje število med njimi hoče vsekako namestitve, prosi, da bo sprejeta v službo. Zdravje, sposobnost, vedenje, splošna pripravnost za službo? — Poglavitno je tisto pismo, priporočilo, kraj rojstva, okraj... Ta pisana množica, to je podoba sprejemanja novega oseba v službo pri nas. To je kraljestvo protekcij. Glavno merilo za sprejemanje v službo — protekcija. Protekcija in intervencija. Protekcija pomeni tole: jaz hočem, da bo tale oseba, ki jo protežiram, sprejeta v državno službo, brez ozira na drugo in brez ozira na vse druge osebe v državi, ki imajo lahko iste ali boljše pogoje za službo: zdravje, šolsko spričevalo, sposobnost, нравnost, življenjska leta itd. Jaz hočem to po moči svojega položaja, na podstavi prijateljstva, znanstva in rojstnega kraja, a vi mi morate to narediti, ker ste mi osebno obvezani ali mi boste obvezani, ker smo prijatelji in iz istega kraja. Vse drugo je postransko in manjše važnosti. A druge za službo sposobne osebe? Pa naj delajo isto, če morejo; če pa ne morejo, naj čakajo... Njihne prošnje za namestitev in druge listine se zlagajo v omaro in tam leže, dokler ne bodo komu odveč... Takrat se prošnja in listine vrnejo prosilcem, ki nimajo protekcije.

Zares je nerazumljivo za ljudi, ki so videli moderno urejeno upravo, in zlasti danes, ko se govori o neki nadprodukciji izobražencev in šolane mladine, da se sprejemajo pri nas v službo novi nameščenci na tak način, kolikor toliko izključen, sebičen in separatističen. Zakaj ne sprejemamo v službo po razpisu; zakaj ne izbiramo najboljših kandidatov; zakaj ne damo mogočnosti tej mladini, vsem državljanom, ki imajo pogoje, da se udeležijo pri razpisu za sprejem v državno službo? Zakaj smo razdelili državljanke med »naše« in ostale; zakaj ne spoštujemo z zakonom razglašene enakosti pred zakonom? Mar ni jasno, da bomo imeli tako boljšo izbero in da bo nameščanje po izberi koristnejše za službo, a pravičnejše za mladino in državljanke?

Sprejemanje po protekciji povzroča mnoge zloabe. Sprejemajo in nastavljajo se kandidati skoraj brez dokazov o sposobnosti in drugem... Sprejemajo se nesposobni kandidati, neporabni, ki samo obremenjujejo državno blagajno, služba ima pa od njih zelo majhne ali nobene koristi. Znan nam je primer, ki se je zgodil v nekem večjem mestu v Bosni. Neki mladenič maturant, je prosil čez krajevno pošto za nastavitev. Pošta je prošnjo poslala naprej s pripombo, da je mladenič neoporečen in iz dobre hiše. Čez nekaj časa je bila prošnja vrnjena pošti, naj sporoči maturantu, da ne more biti nastavljen zaradi pomanjkanja kreditov. Niso pa minuli niti trije tedni, ko je prišel na isto pošto spis, s katerim sta se na njej nastavila za služitelja dva propadla rokodelca iz mesta. A pošta sploh ni potrebovala služiteljskih moči, ampak uradnike. In za ta napol-služitelja so bili krediti! Bili so zato, ker je njihno nastavitev zahtevala vpliv-

na politična oseba, naš maturant je pa mislil, da mu je maturitetno spričevalo dovolj, da dobi službo. Odveč je pripominjati, da pošta od teh bivših rokodelcev ni imela nobene koristi, ker so ji bili odveč. Še en primer. V nekem »našem« okraju je dobilo nekaj pošt, ki imajo po statusu samo po enega služitelja, po štiri in po šest služiteljev. Ti ljudje niso imeli nobenega dela niti niso hoteli delati; sedeli so brez dela in se dolgočasili, toda plača je tekla... Upravniki teh pošt so se takole razgovarjali po telefonu: upravnik A pravi upravniku B: »Kaj naj naredim s temi ljudmi, po ves dan sede brez dela.« — Upravnik B: »Kupi jim kvarte, da se ljudje kratkočasijo.« Tehničnim terenskim sekcijam je naloženo, da brez milosti odpuščajo z dela izurjene in sposobne ljudi, ki delajo že po deset, dvanaest let v sekciji, da naredijo prostor novim, neukim kmetom, ki jih je pripeljala sem protekcija.

Statistika gospodarskih obratov

Po pravkar izdanem poročilu Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani posnemamo, da izkazuje statistika gibanja gospodarskih obratov v Sloveniji za drugo letošnje četrtletje prirastek za 100 obratov. Toda ta prirastek gre skoraj v celoti na račun obrta, ker zaznamujeta industrija in gostinstvo malostni prirastek (5 oziroma 9 novih obratov), trgovina pa nazadovanje za 29 obratov. Pri industriji kljub izkazanemu prirastku ne more biti govora o kakem napredku, ker gre v večini primerov le za izvršeno izpremembo obrtnega lista zaradi naslovov tvrdk in družabne oblike, tako da docela nanovo ustanovljenega obrata ne more statistika zaznamovati nobenega. Prirastek v obrtu in gostinstvu je kljub novim obrtom (117 odnosno 9) še vedno pod normalo let pred veliko gospodarsko stisko, medtem ko zbuja skrb vnovično nazadovanje trgovskih obratov, ki so se v prvem in drugem četrtletju zmanjšali za 55 enot. Če sodimo samo po številkah, bi morala trgovina preživljati spet hudo stisko, ki se kaže že celo v odjavah obrtov.

Podrobnejši pregled nam kaže, kakor hitro pogledamo krajevno razdelitev gibanja, da je po odjavah obrtov v prvi polovici letošnjega leta predvsem prizadeta Ljubljana in okraj ljubljanske okolice. V obeh četrtletjih zaznamuje mesto v trgovini 58 odjav več kakor prijav, torej več odjav, kolikor je bilo splošno v Sloveniji nazadovanja (55). Istočasno se je v Ljubljani zmanjšalo število gostinskih obratov za 25, dasi je v splošnem bilo število prijav gostinskih obratov večje kot odjav. Podobno nazadovanje gospodarskih obratov zaznamujejo letos le še tile okraji: Gornji grad, Laško, Logatec in Novo mesto. Tako upadanje števila gospodarskih obratov v Ljubljani pomeni mnogo. Na eni strani to, da Ljubljana po katastrofah vseh svojih večjih industrijskih obratov v zadnjih letih kmalu ne bo tudi v trgovini nič pomenila. Na drugi strani pa moremo videti v tem tudi dokaz za to, kako malo se zmenijo v

stvo, kako globoke korenine da je že poglata misel 6. januarja, so sklicali takratni oblastniki na nedeljo 7. decembra 1930 dopoldan na Jelačičev trg v Zagrebu velik shod kmetov iz vse države. Ta naj bi hkrati bil demonstracija zoper uporne Hrvate in jim nujno predložiti vso brezkoristnost njih prizadev. Da bi učinek bil čim večji, je nastopil kot sklicatelj poslanec Karel Kovačević, bivši podpredsednik Hrvaške kmečke stranke, torej radičevski odpadnik. Shod je pa končal z neuspehom.

Vožnja nanj in nazaj je bila brezplačna. Priložnosti so se poslužili mnogi, izrabivši nedeljo in praznik v ponedeljek za cenen izlet, obisk svojcev in poslovne opravke. Večina teh ni imela namena, priti na shod, niti se ga ni udeležila. Naval množic na Zagreb je bil velikanski, vendar pa ni dosegel tistih ob pogrebu junijskih žrtv leta 1928. Razlika je bila tudi v tem, da so prvi-krat prihiteli popolnoma prostovoljno samo hrvaške množice.

Od sobote na nedeljo so bruhali vsi redni vlaki tisoče zastojkarjev, razen teh jih je pripeljalo še okoli 80 posebnih vlakov iz vseh delov države. Obe železniški postaji sta nudili sliko kakor ob mobilizaciji leta 1914. Vse ulice in trgi naokoli in sredi mesta so bili natlačeni »manifestantov«, da je zastajal promet. Nizko računano, je bilo ta dan v Zagrebu najmanj 80.000 tujcev.

Če bi bili prišli vsi ti na shod in bi se jim bil pridružil vsaj del domačinov iz mesta in okolice, bi bila dosegla udeležba najmanj 100.000 ljudi. Toda od ust do ust je šel poziv: Nobenih radovednežev, nihče naj ne gre blizu, nihče naj ne povečuje števila! In tako je tudi bilo. Poročilo je navedlo 80.000 udeležencev. Dejansko jih ni bilo niti četrtina tega števila.

Z ozirom na silni pritisk, velikansko reklamo in strahotno velike stroške — shod je stal okoli 15 milijonov dinarjev! — je bila udeležba naravnost klavarna. Trditve, da je bilo navzočih 80.000 ljudi, se da ovreči še danes. Dokaz je kaj preprost; zato bodi naveden podrobneje, ker s svojim načinom lahko služi za ugotovitev števila udeležencev tudi pri drugih podobnih prireditvah.

današnjih časih ljudje za napredek glavnega mesta Slovenije, ki bi moralo v isti črti iti naprej kot druga jugoslovanska mesta, ostaja pa le leto za letom zadaj, brez vsake podlage za svoj potreben razvoj in — kar je še huje — brez vsake uvidevnosti na odločilnih mestih. Za razvoj Ljubljane glede na vse dolžnosti, ki jih mora glavno mesto vršiti kot predstavitelj mesta v kulturnem, političnem in gospodarskem pogledu, nas morejo navdajati zato prav črne skrbi, ako se položaj v zadnjem trenutku ne bo korenito izpremenil.

Centralistična slika

Tole beremo v dopisu iz Pariza, ki ga je napisal Janko Lavrič in priobčila »Nova doba«:

Pred tedni in meseci so krožile v jugoslovanskem časopisu vesti o nameravani ustanovitvi novih državnih tovarn za celulozo, a gotovega se še danes ničesar ne ve. Tukaj v Parizu pa je bila te dni ustanovljena delniška družba s kapitalom petih milijonov frankov za prodajo te celuloze (»Comptoir franco-yougoslave pour la vente de Pâte à papier«, S. A., Frs. 5.000.000.—), ki naj bi dobila izključno prodajo snujoče se družbe »Jugoslovenska celuloza«. Tu ne nameravam pisati o državnem podjetništvu, ne o tujem kapitalu, marveč le o važnosti neposredne trgovske organizacije: nove tovarne niti ne obstajajo, niti se ne ve točno, kje bodo stale, a prodajna organizacija v zamejstvu za to blago, finančno močna delniška družba, že obstaja!

Zastopnik Seligmanove finančne skupine je šele pred dvema tednoma odpotoval v Jugoslavijo, da poišče primeren kraj za te tovarne.

Trg je zavzemala množica samo po sredi. Okoli in okoli je bil širok pas za prehod pešcev in vozil. Geometrični račun, narejen med zborovanjem — korak računam s 75 cm — je dal, po odbitku ploskev Jelačičevega spomenika in obsežnega govorniškega odra, okoli 4500 m² po množici zavzete površine. Račun po 4 osebe na m² dá 18.000 oseb, če je množica enakomerno razprostrta. Tu je pa bila po sredi praznina, ob straneh komaj po ena oseba na ploskovni meter, zlasti velika pa je bila praznina okoli govorniškega odra zaradi telesne strazne, ki so jo tvorili po večini zastojkarji iz Slovenije.

Če bi poročilo bilo resnično, bi moralo biti nemogoče mogoče: da lahko stoji na prostoru enega štirjaškega metra 18 oseb, ali pa da je Jelačičev trg večji nego je v resnici. Po navedenem računu more sprejeti trg največ 40.000 oseb, 80.000 pa le, če bi jih moglo stati 8 na površini vsakega metra.

Nekoliko bolj zahotan, a še vedno preprost je način ugotavljanja števila pomikajočih se množic, zlasti če so zvrščene enakomerno in se enakomerno pomikajo. Potrebna je samo dobra ura, eventualno je narediti tudi več računov, upoštevajočih presledke, število oseb v posameznih vrstah in gostoto teh ter hitrost pomikanja. Počasi se premikajoči sprevodi, n. pr. pogrebi in procesije, se navadno štejejo.

Število gledalcev se ocenjuje po načinu ugotavljanja števila stoječih množic. Števec jih mora obhoditi korakoma, beležeč sproti globino in gostoto. Tu in tam lahko ugotovi dolžino tudi dodatno, če sta mu znani obe skrajni točki. Pri množicah, razprostrtih na več krajih v večje dolžine, je dobro imeti pomočnike z oddeljenimi prostori. Priporočljivo je, da delata zaradi protikontrole vsaj dva.

Prosto presojanje lahko vara zlasti na odprtem prostoru, če ni opornih točk ali če so te hudo oddaljene. Dodatno ugotavljanje brez vsaj približno zanesljivih metričnih, časovnih in po potrebi še drugih podatkov nima nobene vrednosti. Prestrašene oči vidijo več, zavistne manj; najbolj nezanesljivi so strankarski naočniki, če gleda nanje zagrizenec. Nekoč sem naštel v nekem

Janez Kocmur:

Brez naslova

(Nadaljevanje.)

Nekoč se je pripeljala iz Like velika »truma« kmetov, da izrazi svoje neizmerno veselje nad novim stanjem. Nove kmečke obleke so razvrstili v prvo vrsto, oguljene so postavili zadaj. Tem so zabičali, klicati samo živijo, ko bo dano znamenje. »Pazite na gospoda, poglavitnega,« so rekli. »Ko bo zaklical on, zakličite še vi. A ne rjoveti — lepo in spodobno kakor pri petju v cerkvi.«

V kmete preoblečeni gospodje v prvi vrsti so že vedeli približno, kaj bodo vprašani. »Iz katere vasi ste? Ali ste zadovoljni? Kako kaže letina?« Imeli so že pripravljene odgovore; naučili so se jih bili na izust doma pred ogledalom. »Izvrstno, gospod predsednik. Narod je srečen, da nikoli tako; sedaj hodi v škornjih spat, prej je hodil še v cerkev bos.«

A vrag je muhast. Čisto zadaj je stal možak, visok in tršat, pravi pravcati Ličan. Obraz poraščen z brambovsko brado, podobno nekdanji cesarski, ki se še vidi tu in tam po liških brdih. Možja so vzeli s seboj samo za okras; zato so ga postavili v zadnjo vrsto, da ne bi bil vprašan in bi ne bleknil katere po pravici.

Možak je štrlel izmed vseh kakor skala na zelenici, njegova zunanost je zbujala pozornost že od daleč. Pa se je zgodilo, da je bil vprašan preko glav vseh. »Od kod, stric?« — »Fala na pitanju, cesarost. Od tam in tam.« — »Koliko si star, stric?« — »Fala na pitanju, cesarost. Osamdeset i dve godine.« — »Star si; težko si prišel, stric, je-li?« — »Dabome, cesarost. Pa morao sam... Pa došli so žandari... Pa došli so župan i bilježnik... Pa došli su učitelj i pop... Pa nemoj dirati u mene,« se je zadril v sosedu, ki ga je suval skrivaj, da naj neha. In je nadaljeval: »Pa dobio sam pedeset torinti; zasto bi onda ne došao?« Zadnje besede so utonile v splošnem pokašljevanju. Izpraševanja je bilo konec. Zunaj se starec ni mogel načuditi, zakaj da ne bi smel govoriti resnice.

Da varajo javnost in sebe, še bolj pa zamej-

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

Nenarodni Hrvatje

»Samouprava« od 26. prejšnjega meseca piše o vlogi Jugorasa v delavskem gibanju. V njem zatrjuje tudi tole:

Pomen in vloga Jugorasa je zlasti narasla od dne, ko je v njegovo organizacijo stopila Zveza slovenskih delavcev s svojim celotnim členstvom. S svojim pristopom ni samo povečala števila členov Jugorasa, ampak je tudi popolnoma utrdila njegove vrste in mu dala pooblastilo, da govori in dela v imenu vseh narodnih delavcev Jugoslavije.

Kakor je znano, nočejo Hrvatje in hrvaški delavci o Jugorasu kot unitaristični delavski organizaciji nič slišati. Kajti oni hočejo biti narodni Hrvatje, ne pa nacionalni jugoslovenci. Očitno pa »Samouprava« ne priznava Hrvatov pravice, da bi se imenovali narodni, če piše, da so v Jugorasu vsi narodni delavci Jugoslavije. Le zdi se nam, da je to malo težko, če preudarimo, da so Hrvatje tudi državni narod in da torej le ne gre odrekat narodnega značaja tistim Hrvatom, ki svoj narod priznavajo in se pripadnosti k njemu zavedajo.

Sicer pa je stvar tudi glede Slovencev natančno ista. Sedanje volitve delavskih zaupnikov kažejo, kje je večina slovenskih delavcev. In če bi že »Samouprava« hotela socialističnim delavcem odrekat narodni značaj, drugim ga le praviloma ne more.

Razen v enem primeru, ki bi pa veljal potem tudi za Hrvate. Če bi namreč besedo naroden rabila v smislu jugoslovenskega nacionalstva, ki Slovencev in Hrvatov kot narodov sploh ne pozna. V tem primeru bi bila trditev »Samouprave« seveda resnična in pravilna.

In zdi se nam, da je tudi postavljena v tem duhu.

sprevodu — navajam odstotno manjša števila, da ne bo zamere — 2200 oseb. Zraven mene stoječi so jih cenili na oko na 5 do 8 tisoč. Po naključju jih je štel še nekdo drug in jih naštel okroglo 2500. Poročilo se je glasilo na 6000 udeležencev.

Nastane vprašanje, od kod to, da se je zagrebškega shoda spričo toliko zastojkarjev udeležilo samo 18.000 oseb? Pred odgovorom na to vprašanje je treba ugotoviti, da je tudi večina teh bila prignana na shod tako rekoč za ušesa. Največji del z rednimi vlaki prispevanih sploh ni prišel zaradi shoda in se ga tudi ni udeležil. Drugače zastojkarji, pripeljani s posebnimi vlaki, večinoma tovornimi. Ti so bili ahi bi vsaj morali biti pod nadzorstvom. Vodniki, kolikor so se sploh pripeljali z istim vlakom, so jih v Zagrebu večji del izročili kakemu zaupniku, da jih je odpeljal v šolo ali komor koli, ne da bi se bili dalje brigali zanje. Pred razstankom so jim seveda zabičali, da morajo drugi dan na shod.

Zagreb ni bil še nikoli videl toliko revščine naenkrat. To niso bili kmetje, ampak najbolj zapuščenaja raja iz vseh kotov države, vzbujajoča pomilovanje na prvi pogled. Tu so bili ovčji in kozji pastirji, svinjarji s sremskih planjav, zamenarjeni arnavtski drvarji, siromašni kafedžije iz Bosne, prodajalci boze in podobni. Le kmetov nobenih, a najmanj hrvaških. Prevladoval je muslimanski življenjski slog.

(Dalje prihodnjič.)

Vrvitarji na delu

»Eden izmed reševalcev« je poročal v »Slovenski narod« od 31. prejšnjega meseca ob zadnji planinski nezgodi na Jalovcu, da sta »v soboto zaplezali ... dve vrvitvi v inž. Hornovo smer severozapadne stene Jalovca«.

Slog, to je tisto, kar dela človeka, pravijo Francozi. Kakšnega človeka dela slog v tem primeru, to vidi vsak, ki prebere samo navedeni stavek. Da v takem slogu ne sme manjkati besednih potvor, je komaj vredno posebej poudarjati. Zato je tudi »zaplezala« vanj »vrvitev«, brezmiseln jezikovna spaka, ne tvorjena, ampak po rokodelsko izdelana brez znanja našega jezika in brez poslušanja zanj, izdelana sicer po tuji, nemški besedi »Seilschaft«, pa prav tako brez znanja nemščine, a najbolj brez čuta za logiko in jasno misel. Zato pa tudi noben slovensko misleč in govoreč človek ne bo razumel te besede, razen če zna nemški in si jo trudoma iz nemščine razloži. Potem bo šele uganil, da gre za skupino dveh ali več gorohodcev, ki se na ledenikih in širnem skalovju navežejo zaradi medsebojnega varovanja na vrvi.

Slovenec, ki misli s svojo glavo, ne bo ob takem pojavu niti malo v zadregi za pravilno označilo. Videl bo, da sta se dva, da so se trije ali štirje na vrvi navezali. Dejanje samo bo imenoval navezovanje, nasledek in uspeh navezovanja pa navezo. To bo zanj samoočebno tem bolj, ker pozna slovenščina celo vrsto samostalnikov iz glagola vezati in njegovih zloženkov: vez, veza, obveza, zaveza, poveza, podveza itd.

Samostalniki na -itev pa stoji namesto glagolnika pri dovršnih glagolih. Morejo se tvoriti torej samo iz glagola. Glagola vrviti pa slovenščina sploh ne pozna.

Sicer pa res škoda, da se je ustavil tisti »eden izmed reševalcev« že kar pri vrvitvi. Da ga ni mikalo, še svojo reševalno skupino imenovati tako po pohlinovski, recimo kot »reševalitev«, ki je »zarešila« ponesrečenega iz Hornove smeri. In če bi se mu zdelo, da se je z njo še premalo naslonil na nemško »Rettungsmannschaft«, bi mu na primer priporočali reševalno moštvo. Pa to sta samo dve izmed nešteti mogočosti, in prav radi priznamo, da je tu za jezikovnega neduha še neobdelanega polja, ki je nepregledno za nas.

Mali zapiski

Bolje pozno kakor prepozno

Belgrajski obzornik »Napred« spada med tiste redke srbske časopise, ki jih je začelo obhajati spoznanje, da je jugoslovenski centralizem tudi za Srbe škodljiv, kljub zlatemu dežju, ki rosi v znamenju »edinstva« na njihne kraje. Takole piše:

Centralistična premama je lahko premagala vse, stvarnosti ni mogla premagati, ampak ona sama je bila od nje premagana. Stvarno, ki ga je mislil uničiti centralistični zamah, je živelo dalje in postajalo vedno mogočnejše... Zastopniki centralizma so bili poglavito Srbi in to ne samo Srbi iz Srbije, ampak tudi iz drugih krajev naše zemlje... Zato se lahko

reče, da je npravno in politično prizadejal centralizem največ škode ravno Srbom, ki so v nasprotju z dokazanim svojim svobodoljubnim izročilom postali zaradi njega posebno v očeh Hrvatov nasilniki in tlačitelji.

Brez kroja

Ob zadnjem obisku angleškega kralja v Ameriki so ljudje spet kedaj lahko opazili in to tudi storili, da nima Roosevelt, predsednik najmočnejše in najbogatejše države na svetu, niti ene uniforme. Ob vseh še tako svečanih priložnostih shaja prav dobro z navadno civilno obleko. Nekaj, kar pojde uniformiranemu srednje- in vzhodnoevropskemu svetu bolj težko v glavo. Zlasti kak jugoslovenski nacionalci od Orjuna do Odbrane se bo težko znašel. Kvečjemu tako, da bo razglasil, kako blizu konca mora biti ta nesrečna Amerika v primeri z edinstveno državo.

Pa je že tako na svetu: bolj ko je kdo nesamostojen in nazaj, bolj potrebuje nekega zunanjega oznamenila svoje brezpomembnosti.

V Trstu ni narodnih manjšin

Tako vsaj ugotavlja tržaški dnevnik »Il Piccolo«, ko napada angleške liste, ki so pisali, da bo dan Trst za deset let Nemčiji za izrabo njegovega pristanišča.

Objave VIII. Mariborskega tedna

Prireditve letošnjega VIII. Mariborskega tedna od 5. do 13. avgusta bodo za naš obmejni Maribor z njegovim posebnim položajem tudi, in morda celo v prvi vrsti narodnega in državnega značaja, ker bodo kot gospodarska in kulturna revija dela in življenja slovenskega severovzhoda pokazala trdno življenjsko voljo kljub težkim časom. Največjega narodnega pomena pa bo nedvomno mogočni Festival slovenskih narodnih običajev v soboto 5. in v nedeljo 6. avgusta popoldne na stadionu SK Železničarja ob Tržaški cesti. Zato je potrebno, da obišče v teh dneh slovenski obmejni Maribor vse, kar se zaveda potreb, ki nam jih stavi sedanji čas. Enkrat samkrat v letu naš klič zeleno mesto ob Dravi in vsaj enkrat samkra se odzovimo njegovemu klicu!

Festival slovenskih narodnih običajev v okrilju letošnjega VIII. Mariborskega tedna dne 5. in 6. avgusta bo največkrat naša folklorne nele v Slovenije, marveč sploh v Jugoslaviji. Za marsikoga bo ta festival naravnost odkritje bogastva naših narodnih sporočil, za katera smo se doslej vse premalo zanimali. Za prihod v Maribor je od 4. do 6. in za odhod od 5. do 7. avgusta dovoljena četrtinska voznina po železnicah ljubljanske direkcije.

Z lastnim trudom in lastno močjo se je Maribor osvobodil, z lastnim trudom in lastno močjo si je ustvaril tudi svoje gospodarske in kulturne življenjske pogoje. Plodove tega svojega optimističnega dela bo pokazal na veliki gospodarski in kulturni reviji letošnjega VIII. Mariborskega tedna od 5. do 13. avgusta. Kdor se hoče na lastne oči prepričati, koliko volje je v našem obmejnem ljudstvu, naj pride v teh dneh v Maribor! Ne bo mu žal. Za prenočišča in prehrano je preskrbljeno v polni meri in v splošno zadovoljstvo.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z. O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja izbrani spisi

20 zvezkov z uvodi in opombami iz Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha.

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

Obiščite 8. Mariborski teden

Velika gospodarska in kulturna revija

Industrija — Trgovina — Obrt — Kmetijstvo — Velika tekstilna razstava — Tujskoprometna razstava — Gostinstvo — Vinska pokušnja — Razstava narodnih vezenj — Narodopisne razstave — Jubilejna gledališka razstava — Skautska razstava — Razstava malih živali — Številne specialne razstave — Koncertne in gledališke prireditve — Sportne prireditve — Veselični park na razstavišču itd.

od 5. do 13. avgusta 1939

Polovična vožnja na železnicah od 1. do 17. avgusta 1939

5. do 6. avgusta festival slovenskih narodnih običajev

Obiščite Mariborski otok, najlepše kopališče v Jugoslaviji * Obiščite zeleno Pohorje in sončni Kozjak * Obiščite vinorodne Slov. gorice * Obiščite veseli Maribor in njegovo okolico!

Mariborski teden je najlepša priložnost za obisk naše severne meje!